

**Akar yakıtlardan alınacak Yol Vergisi hakkında kanun tasarısı ve
Geçici Komisyon raporu (1/311)**

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71/2238, 6/191

18 . I . 1952

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Akar yakıtlardan alınacak Yol Vergisi hakkında Maliye Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 10 . I . 1952 tarihinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan
A. Menderes

GEREKÇE

Yol yapımı ve yolların finansmanı Türkiye'de muhtelif şekillerde ele alınmıştır. Tarihimizde yol inşaatı için birlikler ve köyler tesis edildiği, türlü isimler altında vergiler alındığı görülmektedir. Tanzimattan sonra umumî yolların inşası işinin bedenî mükellefiyet yoluyla halline çalışılmış, bilâhara bedenen çalışma esası muhafaza edilmekle beraber bu mükellefiyetin nakden ödenebilmesi ciheti de malî mevzuatımız içinde yer almıştır. Bu değişikliğin tarihi 27 Şubat 1329 dur. Hemen 40 sene evvel kurulmuş olan bu nakdî ve bedenî mükellefiyet esası muhtelif artırmalara mâruz kalarak bugüne kadar devam edegelmiştir. Bu suretle elde edilen vergi hasılası Devlet, vilâyetler ve belediyelere bir taksime tâbi tutulmak suretiyle varidat tahsisi yoluyla yolların inşa ve tamirine sarfedilmek istenilmiş, lâkin tatbikat bu maksadın tamamıyla ifasına imkân vermemiş ve elde edilen gelirin bir kısmının mahallî idarelerin diğer ihtiyaçlarına tahsis ve sarfedildiği görülmüştür.

Yol yapımı ve finansmanı mevzuunun ikinci safhasını 18 . II : 1949 tarihli ve 5336 sayılı Kanun teşkil eder. Bu kanun ile Gümrük Tarife Kanununa merbut İthalât Umumi Tarifesinin 695 numarasının B pozisyonunda yazılı benzin ve benzerlerinin kilosundan 11 kuruş Yol Vergisi alınması ve bu suretle elde edilecek gelirin, yol inşasına tahsisi kabul edilmiştir.

Yol yapımı mevzuunda 3 ncü safha 16 Şubat 1950 tarih ve 5539 sayılı Kanunla, yani Karayolları Genel Müdürlüğünün kuruluşu ile başlar. Böylece yol dâvasının ana kısmı bu müstakil teşkilâta devrolunmuş ve bu teşkilâtın inşa edeceği yolların finansmanı için Yol Vergisi hasılatından bir miktar hisse, akar yakıtlardan alınan İstihlâk Vergisi, benzin ve benzerlerinden alınan Yol Vergisi ve akar yakıtların Gümrük resimlerinin tahsisi cihetine gidilmiş, ayrıca Devlet bütçesinden yardım yapılması prensibi de kabul edilmiştir.

Yol mükellefiyeti ve mahzurları :

Yukarda arzettiğimiz kısa tarihçe içinde yer alan ve bu tasarı ile ilgili teklif olunan Yol Vergisi, mevcut vergi sistemimizin en sakat en adaletsiz bir cephesini teşkil etmektedir. Bu mükellefiyetin bellibaşlı esasları şöylece telhis edilebilir.

Bu mükellefiyet, 1525 sayılı Şose ve Köprüler Kanununun 9, 10 - 19 ncü maddeleri ile bu kanunda değişiklikler yapılması hakkındaki 1882, 4427 sayılı kanunlar hükümlerine göre uygulanmaktadır. 18-60 yaş arasıdaki erkek nüfusu yol yapımında bedenen çalışmaya mecburdur. Bu suretle çalış-

mıyanlar mükellefiyetlerini nakden ifa ederler. Bu ifa şekli metinlerde yol parası ve yol vergisi adlarıyla anılmıştır. Nakdi mükellefiyetin miktarını kanunun tâyin ettiği âzami had dâhilinde - hâlen belediye sınırı içinde 18, dışında 12 liradır. - İl genel meclisleri tâyin eder. 6 günlük bedenî mükellefiyet 4 lira nakdi mükellefiyet yerine geçer. Bu miktardan sonra gelen her lira ve kusura birer günlük iş karşılığı sayılır.

Mükellefler, mahallî ikametgâhlarından en çok 10 saat mesafedeki çalışma yerlerine sevk edilirler. Çalışmalar, vilâyetlerde hazırlanan yıllık iş programlarına göre cereyan eder. Bütün amelenin çalıştırılması esastır.

Nakdi mükellefiyet yıllık olup 2 taksitte alınır. Tahakkuk ayları içinde Yol Vergisini para ile ödemeyi üstüne alanların, bu durumları sonradan değiştirilemez.

Hulâsa olarak belirtilen şu manzara bile bu mükellefiyetin, yol gibi bir ana dâvayı tahakkuk ettirmeye ne kadar gayrimüsait, aynı zamanda ne kadar gayriâdil ve iptidai bir karakter taşıdığını göstermeye yeter.

Filhakika, bugünkü Yol Vergisi şahıslardan alınmakla beraber şahsın iktidarı ile âlâkası bulunmayan, vergiler tarihindeki tabii ömrünü çoktan bitiren iptidai bir baş vergisi tipidir. Yalnız erkek vatandaşlardan alınması itibariyle vergide umumiyet ve dolayısıyla adalet kaidesiyle de bir ilgisi yoktur.

Vergi, aslında bedenî bir mükellefiyettir. Mükellefiyeti bu suretle ifa etmeyenlerden bunun karşılığı bedel olarak alınır. Bu durum, mükellefiyete âdetâ mahiyet değiştirmiş, para ile ödeme şâmil bir hale geldiğinden, mükellefiyet, bir nakdi vergiye inkılâp etmiştir denilebilir.

Yol yapılması gibi bir âmme hizmetinin bedenî bir mükellefiyete istinat ettirilmesi dâvânın hâline hiçbir yapıcı unsur getiremeyecek bir hareket tarzı olarak tezahür etmiştir. Zira, böyle bir mükellefiyetin yürüyebilmesi birtakım şartların tahakkukuna vabestedir. Ezcümle bu mükellefiyeti bedenî ifaya âmade bulunanlara yol yapımına lüzumlu malzemenin tam olarak temini lâzımdır. Aşıkârdır ki, yol yapımı işi, Yol Vergisinin ilk ihdas edildiği zamanlardaki şekil ve mahiyet ve tekniğini tamamiyle değiştirmiştir. Kazma kürek, yerini büyük yol makinelerine bırakmış olup, iptidai el emeğinin yıllık semerelerle başaramıyacağı yollar, ancak malzemenin yardımı ve büyük paralar sarfetmek suretiyle çok kısa zamanlarda inşa edilmekte ve hizmete açılmaktadır. Yol yapma zarureti ve inşa tekniğinin modern imkânları karşısında bedenî mükellefiyetin artık yeri kalmadığı şüphesizdir.

Esasen tatbikatta da, bedenî mükellefiyeti ifaya gelenlere bu vasıtalar sağlanmadığı için ekiplerin iş günleri verimsiz kalmış, enerjiler heder olmuş, kanun, ruhu ile değil şekli ile tatbik edilebilmiştir. Vasıta tedariki de bu mükellefiyetin hakkıyla yerine getirilmesini tam olarak sağlayamaz. Ekiplerin tam ve randımanlı çalışmaları lâzımdır. Bu da bir organizasyon ve nihayet masraf işidir. Bunlar tam olarak yerine getirilmedikçe mükelleflerin müctemian veya münferiden âtil kalmaları veya verim sağlayamamaları mukadderdir.

Bu mükellefiyetin büyük mahzurlarından biri de, mükellefiyeti, hakiki mükelleften gayri bir şahsın üzerine alması keyfiyettir. Gerçi, mevcut kanun bu durumu bertaraf etmeye çalışmış, bu hali menetmiş bulunmakta ise de tatbikatta bunun tamamiyle önlenmesi mümkün olamamaktadır.

Bir mükellef, nakdi mükellefiyetten daha dun bir bedelle bir başkasının bedenî mükellefiyetini üzerine alıp o kimseyi hattâ mütaaddit kimseleri bu mükellefiyetin şümulü dışında bırakabilir. Bu suretle bâzı vatandaşların vergiyi hiç ödememiş veya noksan ödemiş olmalarına karşılık bir kısmı da fuzulen mükerrer ödeme yapmış olabilir.

Yukarda belirtildiği üzere, bugünkü Yol Vergisinin âzami miktarını kanun tâyin etmiş ve bu had dâhilinde alınacak miktarın takdirini İl Genel Meclislerine bırakmıştır. Fiiliyatta aşağı yukarı bütün vilâyetlerde vergi âzami hadde çıkarılmış bulunmakta ise de, böyle bir esas, verginin memleketin muhtelif yerlerinde çeşitli hadler dâhilinde alınmasını mümkün kılmaktadır ki bu durum da, bu vergi aleyhine kaydedilecek noktalardan biridir.

Diğer taraftan, adaletsizliği, vergicilik tekniği bakımından arzettiği mahzurların dışında, verginin mahiyetinde mündemiç bulunan bir diğer kusur, bundan elde olunacak hâsılının itibari mik-

tarının hemen hemen daima sabit kalmasını intaç etmektedir. Vergi, fiyat hareketlerine, iktisadi faaliyetlerin hacmindaki gelişmeye veya daralmaya, tamamiyle lâkayıttır. Fiyatların yükseldiği konjonktürün kabardığı senelerde vergiden elde edilen itibari hâsıla sabit kalmakta ve fakat sağladığı iştirâ kabiliyeti azalmaktadır. Bu durum, zaman zaman bu maktu vergiyi çoğaltmak suretiyle telâfi edilmeye çalışılmış ve bunun neticesi, vergi her gün bir parça daha gayriâdil, bir parça daha müsbet ve modern vergicilik esaslarına aykırı bir mahiyet almıştır.

Gerek esas kurulmuş prensibi ve gerek tatbikatı bakımından bu derece mahzurlu bir durum arzeden bu verginin artık devam ve temadisine imkân kalmamış bulunduğu aşikârdır.

Yeni tasarının esasları:

Yeni tasarının hazırlanması sırasında, yol inşasının finansmanı bakımından müracaat edilebilecek imkânlar üzerinde inceden inceye tetkikler yapılmıştır.

a) İktidara müstenit bir Yol vergisi tesis etmek, ilk nazarda en mâkul ve en verimli bir memba gibi görünmekte ise de, aşağıda zikrolunan mahzurlar, bu yola gitmemize imkân vermemiş bulunmaktadır.

I - Mükelleflerin malî iktidarlarını tesbit imkânsızlığı, Gelir Vergisine tâbi mükelleflerin, Yol Vergisi ile mükellef tutulacağı diğer vatandaşların sayısına nispetle pek düşük oluşu, vergi adaletini pek ziyade haleldar edici neticeler doğurabilecektir. Diğer taraftan, Gelir Vergisine tâbi olmayan mükellefleri, malî iktidarlarını tesbit için birtakım karinelere müracaat etmek suretiyle teklif etmek gerek vergi prensiplerinin, gerek bu sahada tesis edilmesi istenilen modern zihniyetin tamamiyle aksine bir hareket tarzı olurdu.

II - İktidar esasına göre Yol Vergisi alınmasının diğer büyük mahzuru, memleketimizde kurulmakta olan Gelir Vergisi fikir ve nizamının yerleşmesini engellemesi ihtimalinde mündemiçtir.

Gelir Vergisine tâbi mükelleflerin malî iktidarlari bunların gelirleridir. Alınacak Yol Vergisi bu gelire istinat ettirildiği takdirde nevama Gelir Vergisine zam yapılmış gibi olacağı cihetle böyle bir duruma meydan vermekten bilhassa içtinap edilmiştir.

b) Diğer birtakım vergi kaynaklarına müracaat imkânları da derpiş edilmiş, ancak bunların memleketimiz için tatbik kabiliyetleri olmadığı neticesine varılmıştır.

Ezümle, memleketimizde, diğer memleketlerde olduğu gibi auto - strateler bulunmadığından, ana-yollar üzerinden müruriye alınmasına imkân görülmemektedir.

Akar yakıtlardan alınacak verginin, nakil vasıtaları yedek parçalarına, madeni yağlara, asfalta teşmili mevzuu üzerinde de durulmuş, lâkin işin gerek tekniğine gerek esasına taallük eden neticeleri itibariyle bu da mahzurlu görülmüştür.

c) Bir yol vergisi mevzuu olarak yukarda zikrolunan kaynakların arzettiği mahzurlar muvacehesinde, akar yakıtlar üzerinden bir miktar yol vergisi alınması şekli daha müreccah bulunmuştur. Esasen bugün akar yakıtlar meyana dâhil bulunan benzin üzerinden 11 kuruşluk yol vergisi alınmaktadır. Bu miktara 4 kuruş ilâvesiyle 11 kuruşluk verginin 15 kuruşa çıkarılması ve diğer akar yakıtlardan gaz yağı ve benzerlerinin beher kilosundan 7 kuruş ve motorin ile mazotlardan kilo başına 5 kuruşluk bir vergi alınarak, yol işlerine tahsisi en az mahzurlu en muvafık bir şekil olarak mütalâa edilmiştir.

Yapılan hesaplar göstermektedir ki, bu vergi ile :

I - Benzinle işliyen muayyen bir tip kamyonun 100 kilometrelik mesafedeki maliyetine ancak 104 kuruş eklenecektir. Buna nazaran, Ankara - İstanbul arasında naklolunacak eşyanın bir kilosuna düşecek vergi artışı ancak 4 paradan ibaret bulunmaktadır.

Ancak, şu ciheti de unutmamak lâzımdır. İyi ve bakımlı yol her cihetçe büyük tasarruflar sağlar. Yapılan hesaplara göre, kötü bir yola nazaran iyi bir yol üzerinde 100 kilometrede tasarruf edilen benzin 4,4 kilogramdır ki, sadece bu tasarruf bugünkü fiyatlarla 210 kuruş raddesindedir. Bu miktarın gittikçe artmakta olan trafik üzerinden yalnız benzin istihlâki bakımından balığ olacağı hâsıla pek muazzamdır.

II - Keza, bu verginin ziraatte kullanılan traktörlerin akar yakıtı maliyetleri üzerindeki tesiri de

pek cüz'i kalmaktadır. Vergi artışı dönüm başına traktör nev'ine göre benzinde 33 ilâ 52 gaz yağında 18 - 32 mazotta 6 ilâ 12 kuruşluk bir maliyet artışına sebebiyet vermektedir ki, bu miktarın cüzüliği aşıkârdır.

III - Burada, teklif ettiğimiz tasarı ile gaz yağı üzerine konulan kiloda 7 kuruşluk verginin tenviratta gaz yağı kullanan vatandaşlar için yeni bir mükellefiyet teşkil edip etmeyeceği hususu üzerinde durulması yerinde olur.

Aneak bu durumun, Bedenî ve Nakdî Yol Mükellefiyeti Kanununun ilgası keyfiyetinden ayrı olarak mütalâasında isabet olmayacağı şüphesizdir. Malûm olduğu üzere ilgası teklif olunan Yol Vergisi nakdî mükellefiyet olarak fert başına, belediye hudutları haricinde 12 lira tutmaktadır. Kaldı ki birlikte yaşayan bir aile içinde, aile efradından mütaaddit şahısların da mükellef bulunmaları vâkı olabileceğinden, meselâ; yol mükellefiyetine tâbi 3 şahsı olan bir çiftçi ailesinin yıllık mükellefiyetinin 36 liraya baliğ olabileceği derkârdır. Halbuki, gaz yağının kilosundan alınacak 7 kuruşluk verginin böyle bir ailenin yıllık gaz yağı istihlâki ne kadar fazla hesap edilirse edilsin, kaldırılan mükellefiyetin % 20 sine bile tekabül etmeyeceği muhakkaktır.

Şu küçük mukayeseden de anlaşılacağı üzere petrol üzerine konulması teklif edilen kilo başına 7 kuruşluk verginin ilga edilen Baş Vergisinin cüzi bir miktarını vergi adaletine ve tekniğine daha uygun bir yoldan telâfîsinden ibaret olduğu âşikârdır.

Burada şu ciheti belirtmek yerinde olur ki, bu tasarı ile yeni bir vergi tesis edilmiş değildir. Böyle bir vergi esasen benzin üzerinde halen mevcuttur. Yapılan şey, mevcut vergi haddinin biraz yükseltilmesi ile çok cüzi hadlerle motorin, mazot ve gaz yağının bu verginin şümülü içine alınmasından ibarettir.

Yol yapım ve bakımına hareanacak bir paranın, yoldan en geniş faideyi sağlıyan, başka bir tâbirle modern yolun meydana gelişinin sebebi olan bir mevzu - motorlu taşıtlar - vasıtasıyla ve mâkul olduğu kadar berrak bir vasıtalı vergi ile sağlanması en doğru yol olarak görülmüştür. Zira memleket dâhilindeki trafikin artması ve sair suretlerle vergiye mevzu maddeler istihlâkinin yıldan yıla tezayüt eylemesi, bu gelirin de muntazaman artmasına âmil olacaktır ki, bu suretle önümüzdeki yıllarda artan hasılaya mukabil vergi nispetlerini indirmek imkânını da elde etmiş olacağız.

Sağlanacak gelir :

Halen benzinden alınmakta olan Yol Vergisi 1950 yılında 18,3 milyon liraya baliğ olmuştur. Vergi 1951 yılında 9 aylık tahsilâta nazaran, sene sonuna kadar 21 milyon liralık gelir sağlayacak olup, önümüzdeki malî yıl içindeki hasılası 26 milyon lira olarak tahmin edilmektedir.

Tasarının katiyet kesbetmesi halinde elde edileceği tahmin olunan hasılanın hesabı aşağıda gösterilmiştir :

Akar yakıt cinsi	Sivil istihlâk için yapılacak akar ya- yakıt ithalâtı	
	tahmini Ton	Yol Vergisi (Milyon Lira)
Benzin ve benzerleri	236 000	35,5
Gaz yağı ve benzerleri	208 000	14,5
Motorin - mazot ve benzerleri	158 000	8
		58,0

Tasarının esasları :

1 nci madde : Tasarının 1 nci maddesiyle benzinden alınmakta olan vergi 11 kuruştan 15 kuruşa çıkarılmakta, 160 ilâ 270 dereceler arasında takattur eden hafif ve orta yağların (gaz yağı ve benzerleri) her kilosundan 7 ve 150 dereceden evvel takattur eden hafif kısmı % 3 ü geçmeyen

mazot ve motorinin beher kilosundan, 5 kuruş Yol Vergisi alınması derpiş edilmektedir.

2 nei madde : Tasarının 2 nei maddesiyle vergiden muaf tutulacak eşya hakkında hüküm sevkedilmektedir. Malûm olduğu üzere bu hüküm 5336 sayılı kanunda olmayıp buna ek 5691 sayılı Kanunda mevcut bulunmaktadır. Kanun tekniğine daha uygun olarak tasarının 8 nei maddesiyle bu kanunun ilgası derpiş edilmekte ve muafiyet maddesi kanunda gerekli yerini böylece almaktadır.

3 neü madde : 5336 sayılı Kanunun 2 nei maddesi bazı tâbir değişiklikleri ile yeni kanunun 3 neü maddesini teşkil etmektedir.

4 neü madde : 4 neü madde, hiçbir değişiklik yapılmaksızın 5336 sayılı Kanunun 3 neü maddesinin yerini almaktadır.

5 nei madde : 5 nei madde eski Kanunun 4 neü maddesine nazaran şu değişiklikleri gerektirmektedir.

Madde a, b, c ve d kısımlarına ayrılmak suretiyle hükümlere daha fazla sarahat verilmiştir.

a) Bu fıkra, ithalâta ait verginin evvelden olduğu gibi Gümrük idarelerince tahsil olunacağınr göstermektedir. Bu hükümde bir değişiklik yapılmamıştır.

b) 5336 sayılı Kanunun bir kısım usuli muameleler ve cezalar hakkında sevkettiği hüküm 3692 sayılı kanuna atıf yapmakta ise de bilâhara 5432 sayılı Vergi Usul Kanunu ile adr geçen Kanun ilga edilmiş olduğundan tasarının bu maddesiyle 5432 sayılı Kanuna atıf yapılmaktadır.

c) Halen petrol ve müştakları ve bu meyanda bu tasarı ile Yol Vergisine tâbi tutulan maddeler imalât Muamele Vergisinden müstesna bulunduğundan bu maddeleri imal eden müesseseler birinci sınıf tüccar olmadıkları takdirde iptidai ve mamul madde hareketlerinin takibini mümkün kılacak bir defter tutamayacaklardır. Bu noksanı bertaraf üzere bu türlü müesseselerin Vergi Usul Kanununun 188 nei maddesindeki imalât defterini her halde tutmalarını sağlamak üzere tasarının 5 nei maddesinin c fıkrasına bu hüküm konulmuştur.

d) Eski kanunun 5 nei maddesi yeni tasarının 5 nei maddesinin 4 neü fıkrasını teşkil etmektedir. Malûm olduğu üzere bu madde ile İstihlâk Vergisi için tutulan defterlerin bu verginin kaydı bakımından da kullanılabilceği derpiş edilmektedir.

6 nei madde : Eski kanunun 6 nei maddesi tasarıda 6 nei madde olarak yer almakta, yalnız eski kanundaki (Gümrük Tarife Kanununun 11 ve 12 nei maddeleri) yerine (Gümrük Kanununun, adı geçen kanun maddelerinin yerini alan 6 ve 26 nei maddeleri) ikame edilmektedir. Bu hükümlerle, eskiden olduğu gibi, bozulan ve mahiyeti değişen eşya ve geri verilecek vergiler hakkında olunacak muamele tesbit edilmektedir.

7 nei madde : Kaldırılan kanunla benzin ve benzerlerinden alınan Yol Vergisi doğrudan doğruya Karayolları Genel Müdürlüğüne veriliyordu. Halbuki 1525 numaralı Şose ve Köprüler Kanunu ek ve tadilleri gereğince alınmakta olan Yol Vergisi Karayolları Genel Müdürlüğü ile özel idareler ve belediyeler arasında paylaşılmakta olduğundan mezkûr verginin ilgası ile özel idareler ve belediyeler bu gelirlerden mahrum kalacaklardır. İl yollarıyla şehir ve kasabalardaki yolların yapılması, tamiri ve bakımı işleri yine özel idarelerle belediyelere bırakılmış olduğundan bu idareleri bu gelirden mahrum bırakmak bu hizmetlerin ifasını akamete uğratmak olur. Bu sebeple bu kanunla alınacak Yol Vergisinin bu idarelerin ihtiyaçları nispetinde aralarında taksimini uygun görülmüş ve verilecek hisselerin nispetini tâyin yetkisi, alâkadar üç bakanlığın müsterek teklifi üzerine Bakanlar Kuruluna bırakılmıştır.

8 nei madde : 8 nei madde ilga edilen hükümler hakkındadır. Bu madde ile bedeni ve nakdi yol mükellefiyeti ve bununla ilişkin mevzuat 1 . III . 1952 tarihinden itibaren, benzinden alınan Yol Vergisine ait kanunlar da bu madde ile, kanunun yayımı tarihinde ilga edilmektedir.

Geçici madde : Geçici 1 nei madde : Evvelden beri bu mevzuda sevk edilen hükümlere müşabihdir. Bâzi ufak farklarla 5336 sayılı Kanunun geçici birinci maddesinin yerini almaktadır. Bu hüküm ile kanunun yayımı tarihinde ellerinde bu maddelerden bulunan ve mükellefiyet haddutları içine giren kimselerin beyanname vermek ve vergiyi ödemek hususundaki mecburiyetleri

tesbit olunmuştur. Esas itibariyle teferruatlı bir metin olarak tesbit edilen bu maddenin ayrıca açıklanmasına ihtiyaç olmamakla beraber bazı noktalar üzerinde istihdaf edilen maksadı belirteci tavsizler yapmak faydalı olacaktır.

Maddenin birinci fıkrasının en son cümlesi ile ilerde tahaddüsü mümkün ihtilâfların önüne geçilmek istenilmiştir. Bu suretle mükellef, kendisine ait bulunan yerlerde her ne şekilde olursa olsun bulunacak akar yakıtların beyannamesini ve vergisini vermeye mecbur olacak, ancak maddenin en son fıkrası ile açıklandığı veçhile bu maddelerin mülkiyetini her ne şekilde olursa olsun, vergi dairelerince maddenin 2 ne fıkrasında açıklanan ilânın yapıldığı tarihten önce devrelemiş bulunduğu kimseye rücu edebilecektir. Maddenin birinci fıkrasında, bu akar yakıtların bulunabileceği yerler hakkında verilen isimler tadadi değildir. Ancak yolda tâbiriyle memleket dâhili kastedilmek istenilmiştir.

Maddenin 4, 5 ve 6 ne fıkraları 5336 sayılı Kanundaki hükme nazaran bir farklılık arz etmekte ve re'sen tarh ve cezalı vergi muameleleri ve sair usulî muamelelerin Vergi Usul Kanununun hükümlerine göre halledileceği tasrih edilmektedir.

Geçici 2 ne madde : Gümrüklere gelmiş olup da henüz çekilmemiş bulunan maddelerin vergiye tâbi tutulacağını göstermektedir.

Geçici 3 neü madde : (A) fıkrasıyla bedenî ve nakdî Yol vergileri hakkında 1. III. 1952 tarihine kadar geçecek müddet bakımından geçici hükümler sevk etmekte ve bu tarihten sonra bu vergileri sabıkaları ile birlikte kaldırmakta, henüz tarhedilmemiş, tahakkuk etmiş fakat tahsil edilmemiş olan benzinden alınan Yol vergileri hakkında uygulanacak hükümleri tesbit etmektedir.

Geçici 4 neü madde : Benzin ve benzerlerinden alınan Yol Vergisine ait kanunlar, 8 ne maddede ifade olunduğu veçhile bu kanunun yayımı tarihinde yürürlükten kaldırılmaktadır. Bu madde, yeni kanunun yürürlüğe gireceği tarihten 1952 Bütçe Yılı başına kadarki devrede bu kanunla alınacak Yol Vergisinin tamamının Karayolları Genel Müdürlüğüne verilmesini temin maksadiyle konulmuştur.

Geçici 5 neü madde : 1525 numaralı Şose ve Köprüler Kanunu, ek ve tadilleri gereğince alınmakta olan Yol Vergisi 1. III. 1952 tarihinden itibaren ilga edilmektedir. Yüksek Meclise sunulmuş olan İl Özel İdareleri kanunu tasarısı ise 1. III. 1953 tarihinde yürürlüğe girecektir. 1952 Bütçe Yılı içinde bu kanunla alınacak Yol Vergisinden İl Özel İdarelerine ve Belediye Gelirleri Kanununa göre de belediyelere hisse verilmesi lâzımgelmektedir. Bu itibarla kanunun 7 ne maddesiyle hisselerin nispetini tâyin yetkişi Bakanlar Kuruluna bırakılmış olduğundan 1952 yılı hisselerine ait nispetin Eylül ayından evvel tâyin ve tesbiti zarurî bulunduğu cihetle 1952 yılına munhasır olmak üzere Bakanlar Kurulundan, kanunun yürürlüğe girdiği ay içinde, karar istihsal edilebilmesini temin için bu maddenin tedvini lüzumlu görülmüştür.

9 ve 10 neü madde : 9 neü madde kanunun yürürlük tarihini, 10 neü madde kanunu yürütecek bakanlıklar hakkındadır.

Geçici Komisyon raporu

T. B. M. M.
Geçici Komisyon
Esas No. 1/311
Karar No. 2

9 . II . 1952

Yüksek Başkanlığa

Başbakanlığın 18 . I . 1952 tarihli ve 71/2238 - 6/291 sayılı yazısıyla Büyük Millet Meclisine sunulan ve Kamutayın 21 . I . 1952 tarihli 29 nu Birleşiminde komisyonunuza tevdi kararlaştırılan (akar yakıtlardan alınacak yol vergisi hakkında) Hükümetçe teklif olunan kanun tasarısı İçişleri, Maliye, Bayındırlık ve Tarım bakanlıklarıyla Gümrük ve Tekel ve Ulaştırma bakanlıkları mümessillerinin huzurıyla incelendi.

Tasarı :

1. 1525 sayılı Şose ve Köprüler Kanunu ek ve tadilleri gereğince alınmakta olan Yol Vergisinin;

2. 5336 sayılı Kanun ve eki gereğince eibayet edilmekte bulunan verginin,

İlgasını ve bu vergilerin yerine kâim olmak üzere akaryakıtlardan (benzin, gaz, motorin, mazot ve benzerleri) bir vergi alınmasını istihdaf etmektedir. Kaldırılması derpiş olunan vergilerden 1525 sayılı Şose ve Köprüler Kanunu ek ve tadillerine göre istîfa edilmekte bulunan ve senede 39-40 milyon civarında bir gelir sağlıyan Yol Vergisi, il, özel idareleriyle Karayolları Genel Müdürlüğü ve belediyeler arasında paylaşılmaktadır. Bu suretle paylaşılan gelirin % 65 i 25 milyon lira özel idarelerin ve % 15 i 6 milyon lira Karayollarının ve % 20 sini teşkil eden 8 milyon lira da belediyelerin gelirleri arasında yer almakta, benzin ve benzerlerinden elde edilen hâsıla da Karayolları Genel Müdürlüğüne tahsis edilmiş bulunmaktadır. Getirilen tasarı ile kaldırılan 5336 sayılı Kanunla benzin ve benzerlerinden alınan 11 kuruş miktarındaki Yol Vergisine beher kiloda 4 kuruş zam yapılmakta, ayrıca gaz yağı ve benzerlerinin beher kilosundan 7, motorin, mazot ve benzerlerinin beher kilosundan da 5 kuruş vergi alınması ve bu suretle elde edileceği tahmin olunan 58 milyon lira civarındaki gelirle zikrolunan idarelerin mahrum kalacakları gelirleri karşılanmak istenilmektedir. Teklif olu-

nan tasarının gerekçesinde ifade olunduğu veçhile 1952 mali yılı içinde memlekete ithal ve dâhilde imal olunacak benzinden 236 bin, gaz yağından 208 bin ve mazot ile matorinden de 158 bin ton istihlâk edileceği ve bu miktarın, memlekette yolların çoğalması ve daha iyi bir bakıma tâbi tutulması ve motörlü nakil vasıtalarının artması neticesinde, tedricen çoğalacağı ve tahmin olunan miktarın fevkında bir gelir elde edilmesinin mümkün olabileceği ve sağlanacak gelirin İçişleri, Maliye ve Bayındırlık bakanlıklarının müşterek teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca tâyin ve tesbit olunacak miktarlarda mezkûr idareler arasında bir taksime tâbi tutulması eihetine gidilmektedir.

Hâlen istîfa edilmekte bulunan ve bir baş vergisi mahiyetinde ve gayriâdil esaslara istinaden Yol Vergisinin kaldırılması ne kadar isabetli ve yerinde bir karar ise, kaldırılan bu gelirin yerine bir gelir temini de o nispette zaruridir. Bu durum muvacesinde bir taraftan memleket yollarının programlı bir surette yapılmasını sağlamak diğer taraftan il özel idareleriyle belediyelerin mahrum kalacakları geliri temin etmek lüzumu dolayısıyla verginin motorlu nakil vasıtalarından, bunların memlekete ithal olunan yedek parçalarından alınması mümkün olup olmayacağı üzerinde durulmuş ise de, motörlü nakil vasıtalarından ve bunların yedek parçalarından ithal sırasında Gümrük Resmiyle yüksek bir nispette Muamele Vergisi alınmakta olduğu gibi motörlü nakil vasıtalarından belediyelere ve özel idarelere ayrıca bir resim alınmakta olduğundan bu yola gidilmesinde isabet görülmemiştir. Kaldı ki, nakil vasıtalarından bir vergi alınması mevzuubahis olsa, elde edilecek gelirin yılda ancak 2 milyon lirayı aşmayacağı neticesine varılmış ve bu maksatla bundan sarfı nazar edilmiştir. Memleketimizde diğer birçok memleketlerde olduğu gibi Auto - Starterler bulunmadığından anayollar üzerinden bir müruriye resmi alınması da mümkün bulunmamaktadır.

Arzolunan bu sebepler muvacehesinde teklif olunduğu vechile akar yakıtlardan bir vergi alınması yolu müreccah görülmüştür. Tasarıda, benzin ve benzerlerinden kaldırılan kanunla alınmakta olan 11 kuruşluk ve vergiye kiloda 4 kuruş zam yapılması ve bundan başka gaz yağı ve benzerlerinin kilosundan 7 ve mazotla motorinin kilosundan 5 kuruş vergi alınması teklif edilmektedir. Teklif olunan bu zamların İstanbul'da perakende bir kilosunun satış fiyatı 56,80 kuruştan 60,80 kuruşa, gazyağı ve benzerlerinin bir kilosunun satış fiyatı 27,75 kuruştan 34,75 kuruşa, mazot, motorin ve benzerlerinin keza beher kilosunun 24,15 kuruştan 29,15 kuruşa yükselceği ve bu fiyatların vatandaşı tazyik edici ve hayat pahalılığını tevlit edici mahiyette bulunmadığı ifade edilmektedir. Halen yabancı memleketlerden bâzılarından verilen misaller benzinin Lübnan'da kilosunun 52,04, İsviçre'de 55,14, İsrail'de 69,61, Yunanistan'da 49,90 kuruş, gaz yağının da; İtalya'da 60,67, Lübnan'da 30,94, İsviçre'de 40,05, Yunanistan'da 37,60 kuruş arasında satıldığını, motorin ve mazotta da vaziyetin memleketimize nazaran bu merkezde bulunduğunu göstermektedir. Benzinin beher kilosuna muayyen bir zam icrası halinde motorlu nakil vasıtaları üzerinde yapacağı akislerin ne olabileceği ayrıca ve esaslı bir şekilde tetkik edilmiş ve esas itibariyle benzine yapılmak istenilen zammın cüzi olması hasebiyle benzinle işliyen nakil vasıtalarında müşterilere intikal ettirilemeyeceği ve nakil vasıta sahiplerinin bu zammı ödemek zorunda kalacakları, otomobil sahiplerinin bugünkü durumları karşısında benzine her hangi bir zam yapılmasının doğru olmayacağı, esasen aralarında mevcut olan rekabetin kendilerini kâfi miktarda sarstığı ve meslekten yetişen şoförlerin kredi ile vasıta aldıklarından ekserisinin borçlu buldukları, benzine zam ciheti tereih edildiği takdirde mazotla işliyen nakil vasıtalarının artmasına yol açılacağı bunun ise, mazotla işliyen nakil vasıtalarının ömürlerinin çok kısa ve satış fiyatlarının da % 30, % 40 fazla olmasından dolayı, memlekette fazla miktarda döviz çıkmasına sebep olacağı ve netice itibariyle bu zammın yapılmaması lâzımgeldiği yolunda dermeyan olunan mütalâalar üzerine alâkalı bakanlar da bu mevcuda gerekli izahlarda bulunmuşlardır. Maliye Bakanı izahlarında, bu suretle temini düşünülen gelirin başka membalar-

dan sağlanmasının mümkün olmadığını, hafif ve vatandaşı sıkımayacak yolun tereih olduğunu, yolların yapılmasıyla bundan istifade edecek olan nakil vasıtalarının bu zamdan müteessir olmayacaklarını ve elde edilecek hasıla ile, Hazineye bir gelir sağlamak ve yeni bir vergi ihdas etmek maksadı güdümediği, kaldırılan vergiden hâsil olacak boşluğun kapatılmasının istihdâf edildiğini, bu tasarı ile teklif olunan gelirin, Yol Vergisine nazaran çok daha hafif ve âdil esaslara istinat ettiğini, üç erkek nüfusu bulunan bir ailenin 12 liradan senede 36 lira Yol Vergisi ödemesine mukabil bir yılda yakabileceği gaz yağı üzerinden 336 kuruş bir vergi ödiyeceğini ve bunun ise vatanadaşı bir külfet tahmil etmiyeceğini ifade etmişlerdir. Bayındırlık Bakanı da aynı noktayı nazarda olduğunu, Tarım Bakanı da alınması derpiş olunan verginin makineli ziraatte, benzinde, hububatta kilo başına 20 para, mazotta 10 para pamukta, mazotta 1 kuruş ve gazda 50 - 60 para kadar cüzi nispette bir akis yapacağını beyan ettiler. Bu izahlardan ve görüşmelerden sonra keyfiyet âriz ve amik tetkik edilmiş ve neticede alâkalı bakanların ve temsilcilerin izahatını yerinde gören komisyonumuz.

1. Bir baş vergisi mahiyetinde bulunan ve gayriâdil esaslara istinat eden Yol Vergisinin kaldırılmasına;

2. Bu verginin kaldırılmasıyla elde edilen 39-40 milyon lira civarında bulunan gelirin yerine bir gelir temininin zaruri bulunduğuna;

3. Yapılacak zammın ve konacak verginin, kaldırılan vergiye nazaran daha az hissedilir ve daha âdil bir mahiyette bulunduğuna ve az gelirlili vatandaşlara inikâsının hafif olduğuna ve bu verginin nakil vasıtaları sahiplerinin üzerlerinde kalmayıp intikale müsait bulunduğuna;

4. Memleketin her bakımdan ve en mühim ihtiyaçlarından biri bulunan ve ana dâvalarımızdan birini teşkil eden yollarımızın bir an evvel inşa ve ikmali işinin kaçınılmaz bir lüzum ve zaruret olduğuna;

İnanarak tasarınn esastan kabulüne ve maddelere geçilmesine 7 muhalefete karşı 14 muvafık oyla karar vermiştir.

1. Kanunun başlığı aynen kabul edilmiştir.
2. Kanunun birinci maddesi üzerinde yapılan görüşmeler neticesinde :

a) Benzin ve benzerlerinin beher kilosun-

dan alınmakta olan 11 kuruşa 4 kuruş zam yapılması hakkındaki Hükümet teklifi, 3. kuruş olarak tadil edilmek suretiyle beher kilodan 14 kuruş vergi alınması uygun görülmüş ve ona göre birinci fıkra tadil edilerek kabul edilmiştir.

b) Gaz fiyatlarının diğer eşya fiyatlarına nazaran 1938 senesine göre ancak cüzi miktarda bir artış kaydettiği, eşya fiyatlarındaki artışın yüzde dört yüz ve beş yüz olmasına mukabil gaz fiyatlarının yüzde yüz otuz nispetinde bir artış gösterdiği ve komşu eenebi memleketlerin bir çoğunda fiyatların memleketimize nazaran daha yüksek olduğu, beher kiloda yapılacak 7 kuruş miktarındaki zammın geliri az bulunan vatandaşlara büyük bir külfet tahmil etmiyeceği kanaati hâsıl olmuş ve gazdan vergi alınmaması yolunda dermeyeran edilen teklif bu sebeplerle (10) muvafık ve (8) muhalif reyyle reddedilerek Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.

c) Mazotla işleyen nakil vasıtaları masraflarının çok daha az ve kazancın da o nispette daha fazla olduğu ve memlekette mazot istihlâkinin muayyen vasıtalara munhasır bulunduğu ve kiloda alınacak 5 kuruş verginin yapacağı inikâsın cüzi derecede bulunduğu anlaşılmış ve teklif aynen kabul edilmiştir.

3. Tasarının 2, 3, 4, 5 ve 6 ncı maddeleri Hükümetin teklif ettiği şekilde kabul olunmuştur.

4. Tasarının 7 ncı maddesi ile; alınacak Yol Vergisinin il özel idareleri, karayolları ve belediyeler arasında, İşçileri, Maliye ve Bayındırlık bakanlıklarının müşterek teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca tâyin ve tesbit edileceği derpiş edilmiş ise de, sevkedilmek istenilen bu hükmün gerek Anayasamıza ve gerek Genel Muhasebe Kanunumuza uygun olmadığı, bir gelirin sureti sarfının Bakanlar Kuruluna terk edilmesinin yerinde ve isabetli bir tedbir olmayacağı ve bu şekilde bir sistemin kabulü halinde mezkûr idarelerin hisselerinin her sene tahavvül edebileceği ve bu yüzden bu idareler bu membadan ne miktar bir gelir alacaklarını bilemeyeceklerinden bütçelerini tanzimde isabetli hareket edemeyecekleri gibi kendilerine tevdi olunan hizmetlerin aksıyacağı (Rize) İzzet Akçal, (Siird) Mehmet Daim Süalp'ın muhalefetleriyle komisyon üyelerinin ekseriyeti tarafından mütalâa edildiğinden sözü edilen idarelere

verilecek paranın nispetini madde metninde rahateten göstermek şıkkı, kabul edilmiştir.

Halen alınmakta olan Yol Vergisinden il özel idarelerine 25, Karayolları Genel Müdürlüğüne 6 ve belediyelere 8 milyon lira verilmekte ve belediyelere ayrıca belediye hudutları dâhilinde bulunan Yol Vergisi mükelleflerinin vergilerine yüzde elliye kadar zam yapmak yetkisine dayanarak yaptıkları zam miktarı 3 - 3,5 milyon lira olarak tahmin edilmiş ve bu suretle belediyelerin Yol Vergisinden 11 - 11,5 milyon lira civarında bir gelir sağladıkları nazara alınarak kaldırılan verginin temin ettiği 39 - 40 milyon lira civarındaki gelirle akar yarıtlardan alınacak gelir arasında husule gelen fark da göz önünde bulundurulmak suretiyle sağlanacak gelirin yüzde kırk beşinin karayollarına, yüzde kırkının il özel idarelerine ve yüzde on beşinin de belediyelere verilmesi muvafık görülmüş ve maddeye bu nispetler konulmuştur. Elde edileceği tahmin olunan 55 milyon liralık gelirden bu nispetlere göre karayollarına 24.975.000, özel idarelere 22.200.000 ve belediyelere 8.325.000 lira civarında bir gelir sağlanmış bulunmaktadır.

Memlekette yol inşaatının programlı bir şekilde günden güne artmakta olması ve motörlü nakil vasıtalarının çoğalması neticesinde bu maddelerin istihlâkinde buna muvazi olarak bir artış husule geleceği bir hakikat olarak meydandadır. Bu itibarla istihlâk çoğaldıkça her sene gelirin de artması tabii bulunduğundan mezkûr idarelerin bu membadan daha fazla ve hattâ kaldırılan vergiden hisselerine düşen miktardan çok bir gelir elde etmeleri mümkün olacaktır. Bu nispetler üzerinden il özel idarelerine ve belediyelere verilen hisselerin yol işlerine tahsis edilmesi üzerinde de ciddiyetle durulmuş ve filhakika verginin bir Yol Vergisi olmak itibarıyla yalnız yol inşasına tahsis edilmesi gerektiği ve bu suretle hareket edildiği takdirde en doğru bir yola gidilmiş olacağı dermeyeran edilmiş ise de; il özel idarelerinin ve belediyelerin uhdelerine tevdi edilmiş çeşitli ve mühim âmme hizmetleri bulunduğu, tahsis halinde, her hangi bir lüzum ve zaruret karşısında bu idarelerin müşkül bir duruma düşmeleri gibi bir vaziyetle karşılasabilecekleri ve bu idarelerin muhtariyetlerine müdahale teskil edeceği nazara alınarak bu membadan sağhyacak

ları meblâğı munhasıran yol işlerine sarfetmeleri suretiyle bir tahsis yapılmasından sarfınazar edilmiş ve madde bu esaslara göre tadil ve il özel idarelerine ve belediyelere tefrik olunacak meblâğın muayyen müddet içinde İçişleri Bakanlığı emrine ve İller Bankasında özel idareler ve belediye adına ayrı ayrı hesaplara kaydolanması ve muayyen müddet zarfında son sayımdaki nüfus miktarına ve İçişleri Bakanlığının vereceği emre göre muayyen müddet zarfında dağıtılması uygun görülerek madde bu şekilde yapılan bir değişiklikle ve üç muhalefete karşı kabul edilmiştir.

5. Tasarının 8 nci maddesi; mülga hükümlere ait olan bu maddenin «A» bendine, 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun kaldırılan Yol Vergisinden % 20 hisse ayrılması hakkındaki 5 nci maddesi ile bu tasarıya muhalif hükümlerinin kaldırılmasını teminen 7 numaralı bir fıkra ile Karayolları Genel Müdürlüğü Teşkilât Kanununun 19 neu maddesinin mülga vergiye mütaallik birinci fıkrasıyla 21 nci ve geçici 3 nci maddelerinin ilgasına ait fıkra ve «B» bendine de yine Karaoyulları Genel Müdürlüğü Teşkilât Kanununun 19 neu maddesinin benzin ve benzerlerinden alınacak Yol Vergisine ait 3 üncü fıkrası ile bu kanuna muhalif hükümlerinin kaldırılmasına ait 9 numaralı fıkralar ilâve edilmek suretiyle 8 nci madde de kabul edilmiştir.

6. Tasarının geçici birinci maddesindeki benzinin beher kilosundan alınacak verginin miktarı 3 kuruş olarak düzeltilmiş ve 5 nci fıkrasına, alınacak Yol Vergisinde vukuu melhuz madde hataların Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre düzeltilmesini temin maksadiyle (maddi hatalar hakkında Vergi Usul Kanunu hükümleri uygulanır) ibaresi ilâve edilmiş ve son fıkradaki (mevhubünlehe) kelimesi (hibe edilene) şeklinde değiştirilerek madde kabul olunmuştur.

7. Tasarının geçici ikinci maddesi; birinci madde ile kabul olunduğu üzere 4 kuruş, 3 kuruş yapılmak suretiyle bir tashihe tâbi tutulmuştur.

8. Geçici üçüncü maddenin (B) fıkrasındaki VII ve VIII numaralar, 7 nci maddede yapılan değişikliğe muvazi olarak X ve XI olarak düzeltilmiş ve son fıkrasında da redaksiyon yapılmıştır.

9. Geçici dördüncü maddedeki (alınacak) kelimesi (tahsil olunacak) olarak değiştirilmek suretiyle maddeye vuzuh verilmiştir.

10. Geçici beşinci madde; 7 nci maddede yapılan değişikliğe nazaran lüzumsuz kalmış olduğundan tasarıdan çıkarılmıştır.

11. Dokuzuncu madde; bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer şeklinde kanun tekniğine uygun bir şekilde düzeltilmiştir.

12. Onuncu maddeye İçişleri Bakanlığı da ilâve edilmiştir. Tasarı üzerinde yapılan görüşmeler sırasında kanunun yürürlüğe girmesinden önce bu maddeleri vermeyi taahhüt etmiş olan vatandaşların zarara düşer olmamalarını temin maksadiyle ve bunu önleyici bir tedbir olarak bir geçici madde tedvin edilmesi münakaşa edilmiş ise de, umumi hükümlerle bu gibi hallerin önlenmesi mümkün ve her vakit kabil bulunduğu ve bu sebeple tasarıya geçici bir madde konulmasının umumi hukuk prensiplerine uygun olmayacağı mülâhazasıyla bu cihetin rapora temenni mahiyetinde dercedilmesi komisyonumuzca ekseriyetle karar altına alınmıştır. Bu itibarla Devlet, özel idare ve belediyeler ve İktisadi Devlet Teşekkülleri ve müesseseleri ile gerçek ve tüzel kişiler arasında akdedilmiş olup henüz yerine getirilmemiş taahhütlerde, bu kanuna göre yapılan zamların mütaahhit lehine nazarı itibara alınması hakkaniyet esaslarına uygun görülmüştür. Ancak kanun metnine bu hususta bir hüküm konulması umumi hukuk esaslarına aykırı olacağı mütalâa edilmiş ve bu itibarla geçici bir madde ilâve edilmemiştir.

Öncelik ve ivedilikle görüşülmesi temennisi ile, Kamutayın yüce tasvibine arz olunmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Geçici Komisyon

Başkanı

Rize

İ. Akçal

Sözcü

Siird

M. D. Süalp

Kâtip

Gaziantep

S. Kuranel

Çanakkale

Muhalifim

B. Enüstün

Aydın

N. Geveci

Çoruh

M. Güney

Bursa

N. Yılmaz

Erzurum

R. S. Burçak

Gazianteb

Bu kanunla mahallî idarelerle belediyelere tefrik edilen hissenin sırf yol işlerine sarfı lüzumuna kaaniim. Bu tezimi Umumi Heyette müdafaa hakkımı muhafaza ediyorum.

C. San

Gümüşane
Kanun tasarısnın tü-
müne muhalifim

H. Tokdemir

İçel

Ş. Tol

Kırklareli

Ş. Bakay

İmzada bulunamadı

Hatay

Muhalifim

Dr. A. Melek

Kocaeli

M. Kavalcıoğlu

Konya

Bu kanunla mahallî idarelerle belediyelere tefrik edilen hissenin sırf yol işlerine sarfı lüzumuna kaaniim. Bu tezimi Umumi Heyette müdafaa hakkımı muhafaza ediyorum.

Z. Ebüzziya

Seyhan

Z. Akçalı

Trabzon

Muhalifim

H. Orhon

Yozgad

H. Üçöz

Sivas

H. Yüksel

Van

Muhalifim

F. Melen

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Akar yakıtlardan alınacak Yol Vergisi kanunu tasarısı

Verginin mevzuu ve miktarı

MADDE 1. — Yabancı memleketlerden ithal veya memleket içinde tasfiye, takdir veya sair suretlerle imal olunan, Gümrük Tarifesi Kanununa merbut Gümrük İthalât Umumi tarifesinin 695 numarasının:

1. B pozisyonunda yazılı 160 dereceden evvel takattur eden hafif yağların (Benzin ve benzerleri) beher kilosundan 15 kuruş;

2. Aynı numaranın C pozisyonunda yazılı 160 ilâ 270 hararet dereceleri arasında takattur eden hafif ve orta yağların (Gaz yağı ve benzerleri) beher kilosundan 7 kuruş;

3. Aynı numaranın D 1 pozisyonunda yazılı 150 dereceden evvel takattur eden hafif kısmı % 3 ü geçmiyen mazot ve motorinin beher kilosundan 5 kuruş.

Yol Vergisi alınır.

Muafiyet ve istisnalar

MADDE 2. — Gümrük Kanununa göre Gümrük Resminden muaf veya müstesna tutulan, birinci maddede yazılı akar yakıtlar Yol Vergisinden de müstesnadır.

Mükellef ve teklif mahalli

MADDE 3. — Vergiye tâbi maddeleri Türkiye'ye ithal veya memleket içinde imal edenler bu vergiyi öderler.

İthalâta ait vergi, bu maddelerin ithal olunduğu Gümrük idarelerince, memleket içindeki imallere ait vergi imalin yapıldığı yer vergi dairesince tarholunur.

Matrah

MADDE 4. — Bu vergi, vergiye tâbi maddelerin ağırlığı üzerinden alınır. Kilonun kesri tam sayılır.

Ağırlıkların tâyininde ve eşyanın zarfları hakkında Gümrük Tarifesi Kanunundaki hükümler uygulanır.

Bu vergi, Muamele Vergisi matrahına katılmaz.

GEÇİCİ KOMİSYONUN DEĞİŞTİRİŞİ

Akar yakıtlardan alınacak Yol Vergisi kanunu tasarısı

Verginin mevzuu ve miktarı

MADDE 1. — Yabancı memleketlerden ithal veya memleket içinde tasfiye, taktir veya sair suretlerle imal olunan, Gümrük Tarifesi Kanununa merbut Gümrük Umumi Tarifesinin 695 numarasının :

1. B pozisyonunda yazılı 160 dereceden evvel takattur eden hafif yağların (benzin ve benzerleri) beher kilosundan 14 kuruş;

2. Aynı numaranın (C) pozisyonunda yazılı 160 ilâ 270 hararet dereceleri arasında takattur eden hafif ve orta yağların (gaz yağı ve benzerleri) beher kilosundan 7 kuruş;

3. Aynı numaranın (D/I) pozisyonunda yazılı 150 dereceden evvel takattur eden hafif kısmı yüzde 3 ü geçmiyen mazot ve motörinin beher kilosundan 5 kuruş,

Yol Vergisi alınır.

Muafiyet ve istisnalar

MADDE 2. — Hükümetin teklifi aynen.

Mükellef ve teklif mahalli

MADDE 3. — Hükümetin teklifi aynen.

Matrah

MADDE 4. — Hükümetin teklifi aynen.

HÜ.

Tarh, tahakkuk ve tahsil muameleleri, kanun yolları ve defterler

MADDE 5. — a) İthalâta ait vergi, Gümrük Kanunu hükümleri dairesinde ve Gümrük Resmî ile birlikte, gümrük idarelerince tahsil olunur.

b) Memleket içinde imâl edilen maddelere ait verginin tarh, tahakkuk, tahsil işlemleri ile mecburiyetler ve yabancı memleketlere ihraç edilecek mamulât hakkında 1718 sayılı Kanun ile ek ve tadilleri, ve sair hususlarda 5432 sayılı Vergi Usul Kanunu ve ek ve tadillerinin hükümleri uygulanır.

c) Bu kanuna göre vergiye tâbi akar yakıtları memleket dâhilinde imâl edenler birinci sınıf tüccar olmasalar dâhi 5432 sayılı Vergi Usul Kanununun 188 nei maddesindeki imalât defterini tutmak mecburiyetindedirler.

d) İstihsal ettiği maddeler, Dahilî İstihlâk Vergisine de tâbi bulunan mükellefler her iki verginin tahakkuku için bir defter tutabilirler.

Gümrük Kanunu ile ilgili hükümler

MADDE 6. — Gümrük Kanununun 6 ve 26 nei maddeleri hükmü ithâl edilen akar yakıtlardan alınacak Yol Vergisi hakkında da uygulanır.

Verginin sureti tevzii

MADDE 7. — Bu kanun gereğince Hazinece eibayet olunacak Yol Vergisi gelir bütçesine irat kayıt olunur. Karşılığında her yıl gelir tahminleri tutarında Maliye Bütçesine ödenek konur.

Bu ödenekten her bütçe yılı için Karayolları Genel Müdürlüğüne, il özel idarelerine ve belediyelere verilecek hisselerin nispeti, o bütçe yılına takaddüm eden Eylül ayı içinde İçişleri, Maliye ve Bayındırlık bakanlıklarının müşterek teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca tayin ve tesbit olunur.

Geçici K.

Tarh, tahakkuk ve tahsil muameleleri, kanun yolları ve defterler

MADDE 5. — (Hükümetin teklifi aynen).

Gümrük Kanunu ile ilgili hükümler

MADDE 6. — (Hükümetin teklifi aynen).

Verginin sureti tevzii

MADDE 7. — Bu kanun gereğince Hazinece eibayet olunacak Yol Vergisi gelir bütçesine irat kaydolunur. Karşılığında yüzde 45 i Karayolları Genel Müdürlüğüne, yüzde 40 ı il özel idarelerine ve yüzde 15 i belediyelere verilmek üzere her yıl Maliye Bütçesine ödenek konur.

İl özel idareleriyle belediyelere ait hisseler, tahsilâtın vukubulduğu ayı takip eden ayın sonuna kadar İçişleri Bakanlığı emrine, ayrı ayrı iki hesaba kaydolunmak üzere, İller Bankasına tevdi olunur.

İller Bankasında İçişleri Bakanlığı emrinde her ay toplanan bu paralar, Bankaca en geç ertesi ayın 15 ine kadar illerin ve belediyelerin son nüfus sayımındaki nüfus miktarlarına göre illere ve belediyelere dağıtılır.

Hü.

Mülga hükümler

MADDE 8. — A) Aşağıda I ilâ VI sayılı fıkralarda yazılı hükümler 1 . III . 1952 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılmıştır.

I - 2 Haziran 1929 tarihli ve 1525 sayılı Şose ve Köprüler Kanununun Yol Vergisine ait hükümleri.

II - 1525 sayılı Şose ve Köprüler Kanununun Bâzı Maddelerinin Tadili hakkındaki 25 Temmuz 1931 tarihli ve 1882 sayılı Kanun.

III - Şose ve Köprüler Kanununa ek 31 Mayıs 1943 tarihli ve 4427 sayılı Kanun.

IV - Şose ve Köprüler Kanuniyle bu kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki 1882 numaralı Kanunda değişiklik yapılmasına dair 6 Haziran 1945 tarihli ve 4751 sayılı Kanun.

V - İzmir İli Turistik Yollarının İnşası hakkındaki 22 Haziran 1938 tarihli ve 3477 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinin A ve B fıkralarıyla 5 nci ve 6 ncı maddeleri.

VI - 3 Nisan 1930 tarihli ve 1580 sayılı Belediye Kanununun 110 ncü maddesine ve 18 Haziran 1947 tarihli ve 5116 sayılı Kanunla eklenen 18 numaralı fıkra ile geçici madde.

B) Aşağıda VII ve VIII sayılı fıkralarda yazılı hükümler bu kanunun yayımı tarihinde yürürlükten kaldırılmıştır.

VII - Yol İşleri İçin Benzinin Beher Kilosundan 11 Kuruş Yol Vergisi Alınması hakkındaki 14 Şubat 1949 tarihli ve 5336 sayılı Kanun.

VIII - Yol İşleri İçin Benzinden Alınacak Vergi hakkındaki Kanuna ek 13 Aralık 1950 tarihli ve 5691 sayılı Kanun.

Geçici K.

Mülga hükümler

MADDE 8. — A) Aşağıda I - VIII sayılı fıkralarda yazılı hükümler 1 . III . 1952 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılmıştır.

I - 2 Haziran 1929 tarihli ve 1525 sayılı Şose ve Köprüler Kanununun Yol Vergisine ait hükümleri.

II - 1525 sayılı Şose ve Köprüler Kanununun bâzı maddelerinin tadili hakkındaki 25 Temmuz 1931 tarihli ve 1882 sayılı Kanun.

III - 1525 sayılı Şose ve Köprüler Kanununa ek 31 Mayıs 1943 tarihli ve 4427 sayılı Kanun.

IV - Şose ve Köprüler Kanuniyle bu kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki 1882 numaralı Kanunda değişiklik yapılmasına dair 6 Haziran 1945 tarihli ve 4751 sayılı Kanun.

V - İzmir İli Turistik Yollarının İnşası hakkındaki 22 Haziran 1938 tarihli ve 3477 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinin A ve B fıkralarıyla 5 ve 6 ncı maddeleri.

VI - 3 Nisan 1930 tarihli ve 1580 sayılı Belediye Kanununun 110 ncü maddesine 18 Haziran 1947 tarihli ve 5116 sayılı Kanunla eklenen 18 numaralı fıkra ile geçici madde.

VII - 1 . 7 . 1948 tarihli ve 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun (Yol Vergisinden belediye payı) hakkındaki 5 nci maddesi ile mezkûr kanunun bu kanuna muhalif diğer hükümleri.

VIII - Karayolları Genel Müdürlüğünün kuruluş ve görevleri hakkındaki 11 . 2 . 1950 tarihli ve 5539 sayılı Kanunun 19 ncü maddesinin 1 numaralı fıkrasıyla 21 nci ve geçici 3 ncü maddeleri.

B) Aşağıda IX, X ve XI sayılı fıkralarda yazılı hükümler bu kanunun yayımı tarihinde yürürlükten kaldırılmıştır.

IX - Karayolları Genel Müdürlüğünün kuruluş ve görevleri hakkındaki 11 . 2 . 1950 tarih ve 5539 sayılı Kanunun 19 ncü maddesinin 3 ncü fıkrası ile mezkûr kanunun bu kanuna muhalif diğer hükümleri.

X - Yol işleri için benzinin beher kilosundan 11 kuruş yol vergisi alınması hakkındaki 14 Şubat 1949 tarihli ve 5336 sayılı Kanun.

XI - Yol işleri için benzinden alınacak vergi

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunla vergiye tâbi tutulan maddelerin ticareti ile uğraşan ithalâtçılarla bunları ithalâtçılardan veya memleket içindeki ticari ve sınai müesseselerden alarak satan toptancılar ve bunların şube ve acente veya komüsyoneuları kanunun yayımı tarihinde ticarethane, mağaza, fabrika, imalâthane, ambar, depo ve tanklarında veya sair yerlerde veya yolda bulunan vergiye tâbi maddelerin cins, miktar ve sikleti ile bunların buldukları yerleri gösterir bir beyannameyi aşağıdaki fıkrada yazılı ilânın yapıldığı günü tikibeden günün akşamına kadar bağlı oldukları vergi dairesine vermeye mecburdurlar. Kanunun yayımı tarihinde bu maddelere ait mevcutları yüz kilodan fazla olan perakendeciler de beyanname vermeye mecburdurlar. Beyanname vermek mecburiyetinde olanlar, yukarıda zikrolunan ve kendilerine ait bulunan yerlerde mevcut, başkalarına satılmış, hibe edilmiş veya sair suretlerle mülkiyeti devredilmiş vergiye tâbi maddeleri beyannamelerinde göstermeye ve vergilerini ödemeye mecburdurlar.

Vergi daireleri bu kanunun yayımını mütaakıp yukarıdaki fıkralarda yazılı beyannamelerin verilmesini buldukları yerlerdeki günlük gazetelerle ve günlük gazete çıkmıyan yerlerde sair mütat vasıtalarla ilân ederler.

Bu madde mucibince verilecek beyannameler, vergi dairelerince mükelleflerin defterleri ve diğer evrak ve vesikaları ile karşılaştırılıp tetkik edilerek doğruluğu anlaşıldıktan sonra beyannamelerde yazılı akar yakıtlardan birinci maddenin 1 numaralı fıkrasında yazılı olanların beher kilosu için 4 kuruş ve ikinci fıkrasında yazılı olanların beher kilosu için 7 kuruş ve 3 ncü fıkrasında yazılı olanların beher kilosu için de 5 kuruş yol vergisi tarh ve tebliğ olunur.

Süresi içinde beyanname vermiyen veya vergiye tâbi mevcut maddeleri beyannamelerinde noksan gösterenlerin vergileri 5432 sayılı Vergi Usul Kanunundaki esaslara göre re'sen tarh olunur ve verginin 5 katı tutarında ceza kesilir.

Beyana müsteniden tarh olunan vergilere itiraz edilemez. Re'sen takdir kararları ile bu kararlara dayanılarak tarholunan vergi ve kesilen cezalara yapılacak itiraz hakkında Vergi

hakkındaki Kanuna ek 13 Aralık 1950 tarihli ve 5691 sayılı Kanun.

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunla vergiye tâbi tutulan maddelerin ticareti ile uğraşan ithalâtçılarla bunları ithalâtçılardan veya memleket içindeki ticari ve sınai müesseselerden alarak satan toptancılar ve bunların şube ve acente veya komüsyoneuları kanunun yayımı tarihinde ticarethane, mağaza, fabrika, imalâthane, ambar, depo ve tanklarında veya sair yerlerde veya yolda bulunan vergiye tâbi maddelerin cins, miktar ve sikleti ile bunların buldukları yerleri gösterir bir beyannameyi aşağıdaki fıkrada yazılı ilânın yapıldığı günü takip eden günün akşamına kadar bağlı oldukları vergi dairesine vermeye mecburdurlar.

Kanunun yayımı tarihinde bu maddelere ait mevcutları yüz kilodan fazla olan perakendeciler de beyanname vermeye mecburdurlar.

Beyanname vermek mecburiyetinde olanlar, yukarıda zikrolunan ve kendilerine ait bulunan yerlerde mevcut, başkalarına satılmış, hibe edilmiş veya sair suretlerle mülkiyeti devredilmiş vergiye tâbi maddeleri beyannamelerin de göstermeye ve vergilerini ödemeye mecburdurlar.

Vergi daireleri bu kanunun yayımını mütaakıp yukarıdaki fıkralarda yazılı beyannamelerin verilmesini buldukları yerlerdeki günlük gazetelerle ve gazete çıkmıyan yerlerde sair mütat vasıtalarla ilân ederler.

Bu madde mucibince verilecek beyannameler, vergi dairelerince mükelleflerin defterleri ve diğer evrak ve vesikaları ile karşılaştırılıp tetkik edilerek doğruluğu anlaşıldıktan sonra beyannamelerde yazılı akar yakıtlardan birinci maddenin 1 numaralı fıkrasında yazılı olanların beher kilosu için 3 kuruş ve 2 ncü fıkrasında yazılı olanların beher kilosu için 7 kuruş ve üçüncü fıkrasında yazılı olanların beher kilosu için de 5 kuruş Yol Vergisi tarh ve tebliğ olunur.

Süresi içinde beyanname vermiyen veya vergiye tâbi mevcut maddeleri beyannamelerinde noksan gösterenlerin vergileri 5432 sayılı Vergi Usul Kanunundaki esaslara göre re'sen tarh olunur ve verginin beş katı tutarında ceza kesilir.

Hü.

Usul Kanununun vergi ihtilâflarına mütaallik hükümleri uygulanır. Beyan üzerine tarholunan vergiler tebliğ tarihini takibeden ay başlarında ve 3 müsavi taksitte; re'sen tarholunacak vergiler, 5432 sayılı Kanuna göre tahakkuk ettiği ve cezaları aynı kanunun 345 nci maddesi mucibince kesinleştiği, tarihten itibaren bir ay içinde ödenir. Süresinde ödenmeyen vergi ve cezalar % 10 zamla ve Tahsili Emval Kanunu hükümlerine göre tahsil olunur.

Beyannameye dâhil olup başkalarına satılmış, hibe edilmiş veya sair suretlerle mülkiyeti devredilmiş olan maddelere ait vergi için beyanname veren, satın alana, mevhubünlehe veya bu maddelerin mülkiyeti kendisine nakledilmiş olana rücu edebilir.

GEÇİCİ MADDE 2 — Bu kanunun yürürlüğe girdiği güne kadar ithal vergi ve resimleri verilmiş olup da henüz gümrüklerden geçirilmemiş olan akar yakıtlardan birinci maddenin 1 nci fıkrasında yazılı olan maddelerin beher kilosundan 4 kuruş ve ikinci fıkrada yazılı olan maddelerin beher kilosundan 7 kuruş ve üçüncü fıkrasında yazılı maddelerin beher kilosundan da 5 kuruş Yol Vergisi gümrüklerce tahsil edildikten sonra malın çekilmesine müsaade olunur.

GEÇİCİ MADDE 3. — A) 8 nci maddenin I ilâ VI nci fıkralarında yazılı hükümlere göre tahakkuk ettirilen Yol Vergileri ve cezalarından 1 . III . 1952 tarihine kadar tahsil edilmeyenlerin kayıtları silinir ve mezkûr tarihten sonra yeniden tahakkuk yapılmaz.

B) 8 nci maddenin VII ve VIII nci fıkralarında yazılı hükümlerin yürürlükten kaldırıldığı tarihten evvelki zamlara ait muamelelerden dolayı henüz tarhedilmemiş veya tahakkuk ederek tahsil olunmamış vergilerle vergi ve zam cezaları ve gecikme zamlarının mezkûr hükümlere göre tarh ve tahsiline devam olunur.

Geçici K.

Beyana müsteniden tarholunan vergilere itiraz edilemez. Maddi hatalar hakkında Vergi Usul Kanunu hükümleri uygulanır. Re'sen takdir kararları ile bu kararlara dayanılarak tarholunan vergi ve kesilen cezalara yapılacak itiraz hakkında Vergi Usul Kanununun vergi ihtilâflarına mütaallik hükümleri uygulanır. Beyan üzerine tarholunan vergiler tebliğ tarihini takip eden ay başlarında ve üç müsavi taksitte; re'sen tarh olunacak vergiler, 5432 sayılı Kanuna göre tahakkuk ettiği, ve cezaları aynı Kanunun 345 nci maddesi mucibince kesinleştiği tarihten itibaren bir ay içinde ödenir. Süresinde ödenmeyen vergi ve cezalar % 10 zamla ve Tahsili Emval Kanunu hükümlerine göre tahsil olunur.

Beyannameye dâhil olup başkalarına satılmış, hibe edilmiş veya sair suretlerle mülkiyeti devredilmiş olan maddelere ait vergi için beyanname veren, satınalana, hibe edilene veya bu maddelerin mülkiyeti kendisine nakledilmiş olana rücu edebilir.

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği güne kadar ithal vergi ve resimleri verilmiş olup da henüz gümrüklerden çekilmemiş olan akar yakıtlardan birinci maddenin 1 nci fıkrasında yazılı olan maddelerin beher kilosundan 3 kuruş ve ikinci fıkrada yazılı olan maddelerin beher kilosundan 7 kuruş ve üçüncü fıkrasında yazılı maddelerin beher kilosundan da 5 kuruş Yol Vergisi gümrüklerce tahsil edildikten sonra malın çekilmesine müsaade olunur.

GEÇİCİ MADDE 3. — A) 8 nci maddenin I ilâ VI nci fıkralarında yazılı hükümlere göre tahakkuk ettirilen Yol vergileri ve cezalarından 1 . III . 1952 tarihine kadar tahsil edilmeyenlerin kayıtları silinir ve mezkûr tarihten sonra yeniden tahakkuk yapılmaz.

B) 8 nci maddenin X ve XI nci fıkralarında yazılı hükümlerin yürürlükten kaldırıldığı tarihten evvelki zamanlara ait muamelelerden dolayı henüz tarhedilmemiş veya tahakkuk ederek tahsil olunmamış vergilerle vergi ve zam cezaları ve gecikme zamları hakkında mezkûr hükümlere göre muamele yapılır.

Hü.

GEÇİCİ MADDE 4. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten 1951 Bütçe yılı sonuna kadar ki devrede akar yakıtlardan alınacak Yol Vergisinin tamamı Karayolları Genel Müdürlüğüne aittir.

GEÇİCİ MADDE 5. — Bu kanun gereğince tahsil olunacak Yol Vergisinden 1952 Bütçe yılı için Karayolları Genel Müdürlüğüne, il özel idarelerine ve belediyelere verilecek hiseslerin nispetini Bakanlar Kurulu, kanunun yürürlüğe girdiği ay içinde 7 nei maddede yazılı usul dairesinde tâyin ve tesbit eder.

MADDE 9. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 10. — Bu kanunu Maliye ve Gümrük ve Tekel Bakanları yürütür.

Başbakan	Devlet Bakanı
<i>A. Menderes</i>	Başbakan Yardımcısı
	<i>S. Ağaoğlu</i>
Devlet Bakanı	Adalet Bakanı
	<i>B. Nasuhioğlu</i>
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
<i>H. Köymen</i>	ve Devlet B. V.
	<i>F. L. Karaosmanoğlu</i>
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
<i>F. Köprülü</i>	<i>H. Polatkan</i>
Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
<i>T. İleri</i>	<i>K. Zeytinioğlu</i>
İçko. ve Ticaret Bakanı	Sa. ve So. Y. Bakanı
<i>Muhlis Ete</i>	<i>Dr. E. H. Üstündağ</i>
G. ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
<i>S. Yırcalı</i>	<i>N. Ökmen</i>
Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı ve İş-
<i>S. Kurtbek</i>	letmeler B. V.
	<i>N. Özsan</i>

Geçici K.

GEÇİCİ MADDE 4. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten 1951 Bütçe yılı sonuna kadar ki devrede akar yakıtlardan tahsil olunacak Yol Vergisinin tamamı Karayolları Genel Müdürlüğüne aittir.

GEÇİCİ MADDE 5. — Kaldırılmıştır.

MADDE 9. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 10. — Bu kanunu İçişleri, Maliye ve Gümrük ve Tekel bakanları yürütür.